

ca în cazul de față, trecînd și la nordul fluviului. Motivele bizantine de flori și păsări, bogatul fond de aur al miniaturii Paleologilor, pe care se armonizează așa de bine culoarea albastră, ca și relieful puternic al desenului, forma frontispiciilor, sobrietatea și armonia decorației și armonia de culori¹ sînt comune ornamentării manuscrisului lui Nicodim și miniaturilor bulgaro-bizantine ale atelierului imperial de la Tîrnovo, în special celor ale Psaltirei Tomiț din 1360—1363². Aceasta ne îndreaptă spre o sursă comună de inspirație, care trebuie căutată în arta constantinopolitană. Totuși, execuția perfectă a Psaltirei, datorită unui mare artist este superioară celei de neprofesionist a tetraevangelului lui Nicodim.

Ținînd seama de considerentele de mai sus, *miniaturile prezentate în aceste pagini își găsesc locul mai mult în arta bizantină și în cea de la sudul Dunării decît în miniaturile românești de mai tîrziu*. Ele reprezintă unul din multiplele elemente de viață greco-slavă importate, care au jucat un anumit rol în Țara Românească și Moldova în primul lor secol de existență ca stat. Această tradiție culturală se va stinge însă repede: opera lui Nicodim va rămîne fără continuator³, căci miniaturile ce vor izvorî din centrele românești, mai ales în Moldova, au alte caractere, a căror origină își așteaptă încă explicația.

Ferecătura (fig. 7). Plăcile de argint aurit ($31,3 \times 23,5$ cm), lucrate «au repoussé» și completate prin cizelare ori de cîte ori a fost nevoie să se diferențieze planuri deosebite ale fundalului sau să detașeze pe el figurile lucrate, reprezintă pe avers «Răstignirea», iar pe revers «Înviearea», în forma obișnuită în Răsărit (Anastasis). Scena «Răstignirii» este redată cu multă simplitate, fie pentru a facilita execuția, fie datorită folosirii unor modele arhaice. Totul se află redus la esențial: în centru, pe crucea ce depășește lateral suprafața impusă de cadrul compoziției, se află Isus cu capul înconjurat de un nimb cruciger. De o parte și de alta a capului, pe bara transversală a crucii, se află textul slavon cu litere masive «Isus Hristos» (Ис. Хр.), iar deasupra capului textul «Împăratul mării» (царь моря) ⁴. Personagiile care mai tîrziu înconjoară atît de numeroase «Răstignirea», sînt aici reduse doar la două: apostolul Ioan în dreapta și în stînga o mironosiță (Мирносоица) ⁵, poate Maica Domnului. Artistul a știut să armonizeze siluetele celor două personaje unduirii corpului lui Isus, printr-o mișcare accentuată și de costumele lor cu falduri puternic trasate. Deasupra crucii, de o parte și de alta a inscripției, spațiul este acoperit de doi îngeri.

Întreaga scenă este redată cu multă forță, prin reliefarea formelor pieptului, prin grija deosebită pentru arhitectura construcției. Expresia tulbură-

¹ J. Ebersolt, *op. cit.*, p. 51.

² M. V. Șcepkin, *op. cit.*, dar se deosebește mult de ornamentica tetraevangelului lui Ioan Alexandru sau a cronicii lui Manasses.

³ Din nefericire, manuscrisele datate din Țara Românească pînă la începutul sec. al XVI-lea sînt foarte rare. Nu cunosc decît un manuscris ornat de la 1474, păstrat la Biblioteca publică de stat «Salticov Șcedrin» din Leningrad (E. E. Granstrem, *Описание русских и славянских пергаменных рукописей. Рукописи русские, болгарские, молдавляхйские, сербские*. Leningrad, 1953, p. 89).

⁴ Atît de obișnuit în iconografia bisericilor de limbă slavă. Și în acest caz artistul nu-și proporționează de la început desenul și se corectează în timpul lucrului: literele царь, mari, înghesuie pe celelalte trei савъ.

⁵ Cuvîntul мирносоица, are litera н redată grecește μ (sau υ). Este oare o eroare a artistului care omite bara din stînga sau este o imitație involuntară a unui model în care textul (altul) era grecesc? S-ar putea ca în acest caz мр.θν să devină мировъ.